

Katsaus Kotikielen Seuran vaiheihin.

„Det finska språket är en blomma, den ingen mask stungit.“

Castrén.

Maaliskuun 10 p. 1876 kokoontui professori August Ahlqvistin johdolla ja kehoituksesta kymmenen savokarjalaista ylioppilasta valmistavaan kokoukseen, jossa päätettiin perustaa ylioppilasten kesken seura, jonka tarkoituksena olisi suomen kielen tutkiminen ynnä keskusteleminen suomen kieltä koskevista asioista ylipäät. Ensinnäkin päätettiin tälle seuralle panna nimeksi *Kotikielen Seura*, jon nimen ehdotti maisteri Ernst Kyander; sitten valittiin puheenjohtajaksi prof. Ahlqvist, varapuheenjohtajaksi maisteri A. Genetz, sekä pöytäkirjuriksi ylioppilas P. Väyrynen. Jo seuraavaan kokoukseen nähdään jäseniä useimmista ylioppilasosakunnista ottavan osaa. Tämmöinen oli Kotikielen Seuran alku. — Yrityksiä seuran perustamiseksi Suomen yliopiston nuorisossa kotikielen vaalintaa varten, ei kuitenkaan sitä ennen koonakaan puuttunut. V. 1868 oli historian ja kielitieteen tiedekunnassa syntynyt kielitieteellinen yhdistys, jolla oli prof. Ahlqvist esimiehenä ja jossa suomenkin kieltä harrastettiin ja harjoitettiin; mutta se vaipui pian kuolemaan. — Kahdeksatta vuotta myöhemmin perustettu seura otti melkoista suuremman toimialan, toivoen sitä tehokkaampaa työntöä. Sen pöytäkirjat osoittavatkin kohta vilkkautta keskusteluissa ja intoa jäsenissä, joiden luku ensimmäisellä lukukaudella nousi ainakin 31 (täydellistä jäsenluetteloa ei löydy). Syksyllä 1876 yhtyi seura jälleen ja päätti nyt laatia itselleen varsinaiset säännöt, joiden toimittaminen uskottiin kolmemiehiselele toimikunnalle, jonka esimiehenä oli maisteri A. A. Borenius. Heidän ehdotuksensa, joka hyväksyttiin muuttelematta ja on tähän asti ollut voimassa, oli seuraava.

Kotikielen Seuran Säännöt.

1 §

Kotikielen Seuran tarkoituksena on koota kaikkea mikä voipi laajentaa Suomen kielen tuntemista ja sen kirjallista käytäntöä, jommoista on sanakirjallisten sekä muoto- ja lauseopillisten omituisuuksien ynnä kansanlaulujen, satujen, sananlaskujen j. m. s. kerääminen ja tarkasteleminen.

2 §

Seuran jäseneksi pääsemään on oikeutettu jokainen Suomen kielen tuntemista ja tutkimista harrastava suomalainen mies. Jäsenmaksua maksaa kukin markan lukukaudelta, jota paitse tarpeen vaatiessa Seura kumminkin voipi määrätä satunnaisiakin maksuja.

3 §

Seura kokoontuu kahdesti kuukaudessa taikka useammin, jos asiat sitä vaativat. Keskustelun aineina ovat suulliset sekä kirjalliset esitykset ensimmäisessä pykälässä mainituista asioista.

4 §

Seuran vuosipäivänä, jota vietetään Suomen kielen professionin asettamisen muistoksi maaliskuun 14 päivänä, valitaan umpilipuilla esimies, joka kokouksissa johtaa keskustelua, sekä varaesimies, joka varsinaisen estyessä on hänen sijaisensa, ja pöytäkirjuri, jonka viimeainitun on varsinaisen toimensa ohessa myös rahasto hoidettava ja annettava siitä seuralle lukukausittain tili.

5 §

Seuran kokoelmat säilyttää esimies. Julkaisemisen ansaitsevat kirjoitukset painatetaan varojen ja muiden asianhaarojen mukaan.

6 §

Sääntöjen muutoksesta ja ylimääräisistä maksuista voidaan päättää ainoastaan loka- ja joulukuun sekä helmi- ja toukokuun 1 päivän väliajalla, ja on semmoisesta asiasta sanomalehdissä edeltäpäin ilmoitettava.

Mutta kerta oli marras talvi koettava jäätää ja kylmätä seuran elinvoimaa. Keväällä 1877 kokoontui yhdistys vielä säännöllisesti maist. Genetzin esimiehyydessä, koska prof. Ahlqvist oli lähtenyt matkalle Siperiaan, mutta syksyllä, kun moni muikin vanhemmista jäsenistä oli pääkaupungista poissa, kokoukset kokonaan lakkasivat. Vasta vuoden päästä, syksyllä 1878, Kotikielen Seura heräsi tuosta talvis-unestansa, ja on siitä asti herkeämättä jatkanut tointansa lukukausien aikana. Aina tähän asti on Seuraan kuulunut melkein yksistään yliopiston nuorisoa opettajineen. Sitä määräystä säännöissä, jonka kautta yliopiston ulkopuolellakin seisoville henkilöille annettiin oikeus Seuraan yhtyä, ei näy huomioon otetun. Kerran valtiopäiväin aikana 1882 oli kuitenkin Seuralla ilo nähdä keskessään useita arvoisia talollis-säädyn jäseniä, niinkuin P. Päivärinnan, A. Puhakan y. m., joiden mielipiteitä mielihyvällä kuunneltiin käytännöllisemmissä seikoissa.

Kohta perustauduttuaan ryhtyi Kotikielen Seura, niiden vähäisempien kysymysten ohella, joita se kokouksissaan käytteli, suurempaan yhteistyöhön. Seuran jäsenet päättivät näet tehdä Kalevalaan täydellisen sanaston, joka osoittaisi kaikki tämän epoksen paikat, missä mikin sana tavataan. Aakkoset jaettiin siis jäsenille, ja työ edistyiikin niin että se syksyllä 1878 voitiin painosta julkaista nimellä *Täydellinen Kalevalan sanasto*. Tämä tapahtui Suomen Tiedeseuran kustannuksella ja se täyttää seitsemännekolmatta vihon sarjassa „Bidrag till kändedom af Finlands natur och folk.“

Toisiakin tärkeämpiä tehtäviä otettiin aina välistä seurassa puheiksi. Niin nosti seuran jäsen O. Lönnbohm jo syksyllä 1876 kysymyksen oudonlaisten paikallisnimien keräämisestä koko Suomesta, arvellen siitä voivan olla paljon hyötyä kielitutkimuksellekin — yritys, joka nykyään on toteutumisillaan Suomen muinaismuisto-yhdistyksen toimella. Myöskin luetteloa paikannimistä, joilla on eri muoto ruotsiksi ja suomeksi, on seurassa puuhailtu ja on sitä varten työhönkin ruvettu. Murteissanakirjasta, joka osoittaisi kuinka lavealti mikin sana missäkin merkityksessä on maassamme tunnettu, on eri kertoja keskusteltu ja tunnustettu sen ääretön tärkeys; mutta on katsottu seuran voimat vielä riittämättömiksi tähän vaikeaan tehtävään.

Syksyllä 1880 päätti Kotikielen Seura Lönnrotin samana vuonna julkaisemiin *Loitsurunoihin* toimittaa samantapaisen *sanaston* kuin Kalevalaankin; tehtävä aljettiin paikalla ja toivoa

voinee sen kohta valmistuvan painettavaksi. Kun Kantelettaren uusi laitos ilmestyy taitavan seppänsä käsistä on Seuran aikomus senkin suhteen ryhtyä samallaiseen työhön. Kun täydellinen avain löytyy Suomen klassillisen kansanrunouden, Kalevalan, Kantelettaren ja Loitsurunojen, sana-aarteistoon, silloin vasta voi Seura katsoa saattaneensa aloittamansa työn tällä alalla toivotuille perille.

Minkä kaltaisia asioita muutoin Seuran keskusteluissa on selitetty ja selvitetty, mitkä jäsenet ovat siihen enimmin aikaa ja voimia uhranneet, sen huomaa yleisö osaksi niistä kirjoituksista ja pöytäkirjan otteista, jotka tähän vihkoon ovat painetut. Kysymys aikakautisen tai yhdyskirjan toimittamisesta nostettiin keväällä 1882, hyväksyttiin ja sitä varten asetettiin valiokunta, johon kuuluivat seuran jäsenet fil. kand. K. Jaakkola, jonka sijaan sitten tuli opett.-kand. O. Lönnbohm, fil. kand. K. Lindroos ja ylioppilas K. H. Hornborg. Yrityksen tulos on *Virittäjä*. Kotikielen Seuran työ ja elämä on siinä nyt jokaisen arvosteltavana. Jo ennenkin on v. 1881 julaistu vähempi määrä *Otteita Kotikielen Seuran keskusteluista* aikakauskirjassa „Valvoja“. Mutta vielä sisältävät pöytäkirjat paljonkin julkaisemattonta, varsinkin ainetta synonyymi-sanakirjaan, kun semmoinen kerta Suomen kielelle on kirjoitettava.

Kotikielen Seuran arkisto sisältää nykyään 25 numeroa, m. m. julkaisemattomia loitsurunoin katkelmia Limingasta ja Iis-tä, oudonpuolisten sanain kokoelmia maamme eri osista (käytetyt Lönnrotin sanakirjan lisävihkoa varten), pienempiä kirjoitelmia suomen kielen lause- ja muoto-opin alalta j. n. e. — Seuran rahasto on tätä nykyä lähes sata markkaa.

Jäsenten luku on eri lukukausina ollut: 1876 keväällä ainakin 31, syksyllä 38; 1877 keväällä 14; 1878 syksyllä 29; 1879 kev. 32, syks. 34; 1880 kev. 28, syks. 18; 1881 kev. 30, syks. 20; 1882 kev. 21, syks. 21, ja 1883 kev. 16. Seuran jäseniksi on kaikkiansa kirjoittanut 138 eri henkilöä; osakunnittain on ollut savokarjalaisia 47, pohjalaisia 37, hämäläisiä 28, länsisuomalaisia 12, uusmaalaisia 5 ja viipurilaisia 4 (sitä paitsi 4 osakuntain ulkopuolella seisovaa); tiedekunnittain hist.-kieliltä: 86, jumaluusopillisesta 28, luonnont.-matem.:sta 8, lainopillisesta 7 ja lääketieteellisestä 3. Mutta huomattavaa on että moni, joka on ahkerastikin kokouksissa käynyt, on jättänyt nimeänsä jäsenluetteloihin kirjoittamatta; Seuran toimiin on sen perustamisesta saak-

ka varmaankin ottanut osaa lähes 200 henkeä. Lopuksi liitettävään tähän Seuran virkamiesten luettelo.

Esimiehinä ovat olleet:

- A. E. Ahlqvist kev. 1876 — kev. 1877.
- A. O. K. Genetz kev. 1877.
- A. E. Ahlqvist syks. 1878 —

Vara-esimiehinä ovat olleet:

- A. O. K. Genetz kev. 1876 — kev. 1877.
- A. A. Borenius kev. 1877; syks. 1878 — kev. 1879.
- O. A. F. Lönnbohm (Mustonen) kev. 1879.
- V. Porkka syks. 1879 — kev. 1880.
- A. V. Forsman kev. 1880.
- K. K. Jaakkola syks. 1880 — kev. 1882.
- O. A. F. Lönnbohm syks. 1882 —

Pöytäkirjureina ovat olleet:

- Pekka Väyrynen kev. 1876; † 1880.
- Ernst Kyander syks. 1876.
- O. A. F. Lönnbohm kev. 1877.
- A. V. Forsman syks. 1878.
- K. K. Jaakkola kev. 1879.
- K. Raitio kev. 1879.
- Sakari Vesterlund syks. 1879.
- Aatto Suppanen kev. 1880.
- Tuomas Tanner kev. 1880; † 1880.
- Kustavi Grotenfelt kev. 1880 — kev. 1881.
- Eljas Lönnrot kev. 1881 — syks. 1882.
- R. E. Erkko kev. 1883 —

Muistamista on, että Kotikielen Seura syntyi ja elpyi aikana jolloin Suomen yliopiston tutkintojärjestys oli ikäänkuin muukalaisia varten eikä antanut minkäänlaista yllykettä suomen kielen tutkimiseen, ja noiden olojen vallitessa on tämä vihkonenkin valmistunut. 1871 vuoden julistus oli eroittanut suomen kielen niistä aineista, joissa tutkintoa käytiin filosofian kandidaatin arvoa varten. Mutta yliopiston nuorisot evärteli aisoissaan. Tieteellinen harrastus yliopistossa kohosi kohoamistaan suomalaisen kielitieteen innokkaitten edustajain suomen kielen professorin A. Ahlqvistin ja lehtorin J. Krohnin johdolla. Ja toivoa sopii,

että tänä vuonna 1883 ilmautunut uusi järjestys, joka asettaa suomen kielen tutkimukseen valittavain aineitten joukkoon, on suuresti elähyttävä äidinkielen tutkimista ja varsinkin Kotikielen Seurankin elämää. Nuoret työntekijät, yhtykää epäämättä joukkoon, työtä ei ole keltään puuttuva! Erillaisia ja vaihtelevia tehtäviä, joihin voitte ryhtyä vanhempien jäsenten opastaessa löytyy yllin kyllin tällä rikkaalla alalla! Tehden työt leviävät!

Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa on ollut puhe suomalaisesta kielitieteellisestä aikakauskirjasta, joka lyhyitä kirjoituksia sisältäen, ilmestyisi vihottain. Sitten kuin Ahlqvistin perustama „Kieletär“ on lakannut ilmestymästä olisi moinen aikakauskirja hyvin tarpeen ja tervetullut näinä aikoina, jolloin kirjakielessämme on vielä paljon epävakaa, riidanalaista ja murteellista. Voimia ei enää näyttäisi puuttuvan tällaiselta yritykseltä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura kun joku vuosikymmen sitten kielitieteelliseen osakuntaansa kutsuskeli jäseniä, suomen kielen tutkimista harrastavia miehiä, niin karttui jo jommoinenkin joukko kansalaisia. Sittemmin on muitakin esiytynyt Suomen kielitieteen tutkiskelijoina, jonka lisäksi tulee vielä nuoremmat kielitieteilijät, tähän asti tunnetut ainoastaan Kotikielen Seuran tai korkeintaan yliopiston piireissä. Nimet Ahlqvist, Krohn, Donner, Genetz, Jahnsson, Alnberg, Rothsten, Hahnsson, Salenius, Hämäläinen, Porkka, Lönnbohm, Forsman, Setälä y. m. osoittavat, ett'ei tällaisen aikakauskirjan tulevaisuutta aivan tarvitsisi epäillä. Myöskin on muita kansalaisia, pappeja ja opettajia y. m., joilta ainakin kielennäytteitä ynnä pienempiä havaintoja voisi siihen toivoa.

Vaan ell'ei Virittäjä jaksaa yleisöä vielä virittää yleisen aikakauskirjan saamiseen, toivoo se kuitenkin voivansa virittää Kotikielen Seuran jäsenissä uutta intoa, uutta halua suomen kielen tutkimiseen. Se toivoo ja tietää että Seuran jäsenet sen piiristä erottuaankin pysyvät uskollisina sen pyrinnoille, hennon äidinkiellemme vaalimiselle, jotta Suomen kieli piankin varttuisi siksi mieheksi, kuin Paavo Korhonen laulaa,

„Joka poikki ponnistaisi,	Päästä päähän pitkän pöyan
Katkoisi kapalovyönsä,	Isommille istuimille,
Jaksaisi jaloin kävellä	<i>Rinnalle rikasten kielten,</i>
Aikamiehen askelia,	<i>Valtakielten kumppaliksi.”</i>